

УДК 351.86: 355

Н. А. Сіцинський,
к. держ. упр., докторант,
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, м. Київ

СТРАТЕГІЧНЕ ЗАВДАННЯ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ — ВІДНОВЛЕННЯ КОНТРОЛЮ НАД ТИМЧАСОВО НЕКОНТРОЛЬОВАНОЮ ДІЛЯНКОЮ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

N. Sitsinskiy,
Candidate of sciences in public administration, Ph.D. candidate of V.I. Vernadsky Taurida National University, Kyiv

THE STRATEGIC OBJECTIVE OF THE NATIONAL SECURITY POLICY OF UKRAINE — RENEWED CONTROL OVER THE TEMPORARILY UNCONTROLLED SECTION OF THE UKRAINIAN-RUSSIAN STATE BORDER

У статті зазначено, що головним чинником впливу на формування цілісної системи забезпечення національної безпеки залишається пряма та опосередкована агресивна дія Росії, анексія Криму, бойові дії на сході країни, які призвели до втрати контролю над ділянкою українсько-російського державного кордону, яка становить 409,3 км з Російською Федерацією, що проходить у Донецькій і частково в Луганській областях. Наголошено, що розбудова українсько-російського державного кордону з часу здобуття незалежності України базувалась на принципах добросусідства, створення максимально сприятливих умов для перетинання кордону жителями прикордонних регіонів. Розкрито зміст потенційних викликів і загроз національній безпеці України на українсько-російському державному кордоні. Зазначено, що важливою і безумовною складовою процесу щодо мирного врегулювання воєнного конфлікту на Донбасі, має стати забезпечення повного і безперешкодного доступу СММ ОБСЄ до неконтрольованої ділянки українсько-російського державного кордону та поетапне відновлення суверенітету і територіальної цілісності України в зоні воєнного конфлікту.

The article stated that the main factor influencing the formation of integral system of ensuring national security remains the direct and indirect aggressive action of Russia, the annexation of Crimea, the fighting in the East of the country, which led to the loss of control over the Ukrainian-Russian state border, which is 409,3 km with the Russian Federation, which takes place partially in the Donetsk and Lugansk regions. It is noted that the development of the Ukrainian-Russian state border since the independence of Ukraine was based on the principles of good neighborliness, the creation of favorable conditions for border crossing by residents of border regions. Reveals the content of the potential challenges and threats to national security of Ukraine on the Ukrainian-Russian state border. Noted that important and undisputed component of the process for a peaceful settlement of the military conflict in the Donbass, should be to ensure full and unimpeded access of the OSCE SMM to the uncontrolled section of the Ukrainian-Russian state border and the gradual restoration of the sovereignty and territorial integrity of Ukraine in a zone of military conflict.

Ключові слова: національна безпека, система забезпечення національної безпеки, неконтрольована ділянка українсько-російського державного кордону, державна політика національної безпеки.

Key words: national security, the system of ensuring national security, uncontrolled section of the Ukrainian-Russian state border, state national security policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Агресія Російської Федерації на суверенну територію України та анексія Криму призвели до створення в світі нової геополітичної ситуації. Непередбачувальна, агресивна зовнішня політика Російської

Федерації, що відмовляється діяти згідно з міжнародним правом і здійснює на свою користь переділ державних кордонів, завдала руйнівного удару по всьому світовому порядку, що склався після Другої світової війни.

Для України врегулювання проблемних питань забезпечення національної безпеки України у зовнішньополітичній сфері набуває дедалі більшої актуальності в зв'язку з посиленням впливу проросійських центрів сил, наявність сепаратистських і екстремістських настроїв у прикордонних регіонах України та Росії, що мають наміри переглянути належність частини державної території України.

Ще одним аргументом на користь актуальності наукової публікації є те, що головним чинником впливу на формування цілісної системи забезпечення національної безпеки залишається пряма та опосередкована агресивна дія Росії, анексія Криму, бойові дії на сході країни, які призвели до втрати контролю над ділянкою українсько-російського державного кордону, яка становить 409,3 км з Російською Федерацією, що проходить у Донецькій і частково в Луганській областях.

З цієї нагоди Президент України Петро Порошенко ініціював процеси, що пов'язані із питаннями відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно-визнаного державного кордону України, що відображено в рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України" затвердженого Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, у якому зазначено, що основними її цілями є: мінімізація загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно-визнаного державного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави [1].

Для досягнення основних цілей є необхідність зміцнення Української держави шляхом забезпечення поступального суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку України; комплексного реформування системи забезпечення національної безпеки; створення ефективного сектору безпеки і оборони України; формування нового зовнішньополітичного позиціонування України у світі в умовах нестабільності глобальної системи безпеки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що дослідженню процесів державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України присвячені роботи дослідників: В.П. Горбуліна, І.А. Грицяка, А.Б. Качинського, В.А. Ліпкана, В.М. Телелима, В.І. Почепцова, А.А. Падеріна, Г.М. Перепелиці, Т.С. Стародуб, Г.П. Ситника, А.І. Семенченка, А.С. Сіцинського, О.М. Суходолі, І.А. Храбана, Л.Д. Чекаленко, В.О. Чалого та ін.

Водночас наукові публікації, що пов'язані із питаннями щодо створення умов для відновлення контролю над східною ділянкою українсько-російського державного кордону, практично відсутні, що обумовлює необхідність у проведенні подальших наукових пошуків з цієї проблематики.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає в проведенні аналізу стану сучасної воєнно-політичної ситуації у районі сухопутної

ділянки українсько-російського державного кордону, визначенні та обґрунтуванні теоретичних та практичних аспектів вибору концептуального підходу щодо забезпечення відновлення контролю над східною ділянкою українсько-російського державного кордону.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Україна має один із найбільших за протяжністю державних кордонів в Європі. Його загальна протяжність складає 6992,92 км, зокрема ділянка українсько-російського державного кордону є найбільшою за протяжністю ділянкою державного кордону України. Загальна протяжність українсько-російського державного кордону становить — 2295,04 км, у тому числі: сухопутна ділянка українсько-російського державного кордону становить — 1974,04 км; морська ділянка українсько-російського державного кордону має протяжність — 321 км, а саме, у Керченській протоці протяжність кордону становить — 49 км, на Азовському морі протяжність кордону становить — 249,5 км, та по Чорному морю протяжність кордону становить — 22,5 км.

Слід зауважити, що розбудова українсько-російського державного кордону з часу здобуття незалежності України базувалась на принципах добросусідства, створення максимально сприятливих умов для перетинання кордону жителями прикордонних регіонів, не порушення соціальних та родинних зв'язків і розвитку регіонального співробітництва без будь-яких проявів мілітаризму та відчуженості.

З набуття Україною державної незалежності, керівництвом держави приділялась особлива увага питанням забезпечення безпеки спільного з Російською Федерацією державного кордону. Це обумовлено тим, що ділянка українсько-російського державного кордону не була оформлена у договірно-правовому відношенні. Тому впродовж багатьох років українсько-російський державний кордон використовувався численними транскордонними злочинними угрупованнями для протиправної діяльності в регіоні. Відтак, зазначена протиправна діяльність у районі сухопутної ділянки українсько-російського державного кордону становила потенційну небезпеку національній безпеці України.

Так, до потенційних викликів і загроз національній безпеці України на українсько-російському державному кордоні, слід віднести:

1) відсутність демаркації сухопутної ділянки українсько-російського державного кордону, що створює суттєві прогалини у стратегічно важливому елементі державності як забезпечення юридичного титулу на суверенну територію, територіальну цілісність та недоторканість державного кордону України;

2) відсутність базових міждержавних договорів і угод між Україною та Російською Федерацією що регламентують порядок дотримання режиму державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань, запровадження господарської діяльності та розвиток прикордонних територій, врегулювання низки фінансових, майнових та господарських питань, збереження та збалансованого використання природних ресурсів та охорони довкілля;

3) недостатнє облаштування сухопутної ділянки українсько-російського державного кордону;

4) невирішеність усього комплексу соціальних проблем, зокрема безробіття, низький рівень заробітної плати в прикордонних районах Російської Федерації та України, що спонукає мешканців прикордонних регіонів займатися протиправною діяльністю на українсько-російському державному кордоні;

5) наявність сепаратистських і екстремістських настроїв у прикордонних регіонах України та Росії, що мають наміри переглянути належність частини державної території України;

6) активність протиправної діяльності транскордонних злочинних угруповань, що намагаються створити стійкі канали переправлення через державний кордон незаконних мігрантів, здійснювати контрабандну діяльність, тощо;

7) можливість потрапляння до України через спільний державний кордон із Російською Федерацією терористів, закордонних терористичних угруповань, екстремістів та знарядь терористичної діяльності з Північнокавказького регіону Російської Федерації;

8) загроза скоєння терористичних актів на об'єктах критичної інфраструктури України проросійськими терористичними організаціями та сепаратистськими рухами, які діють на території нашої держави;

9) активність розвідувальної та розвідувально-диверсійної діяльності спеціальних служб Російської Федерації, що спрямована на дестабілізацію суспільно-політичної ситуації у південно-східних регіонах України;

10) посилення мілітаризації держав (коаліцій) у регіоні, нарощування угруповань військ та озброєнь поблизу кордонів України, створення нових, розширення і модернізація наявних військових баз та об'єктів;

11) незаконне ввезення в Україну за сприяння Російської Федерації зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних та наркотичних засобів;

12) використання енергетичної та торговельно-економічної залежності України від Російської Федерації;

13) намагання російською стороною маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації.

Основним внутрішнім викликом національній безпеці України у районі сухопутної ділянки українсько-російського державного кордону є діяльність сепаратистських, терористичних та екстремістських угруповань у прикордонних районах Донецької та Луганської областей.

Сутність цього внутрішнього виклику національній безпеці України у цій сфері полягає у тому, що за повної підтримки Росії проросійські злочинні угруповання намагаються взяти під контроль усі спільні ділянки державного кордону з Російською Федерацією та всю інфраструктуру прикордонних підрозділів України, для самостійного проведення окремих процедур прикордонно-митного контролю на самопроголошених квазі-державних утвореннях на частині державної території України.

У цей час, Прикордонна служба ФСБ Росії та інші відповідальні органи Російської Федерації сприяють незаконному переміщенню через українсько-російський державний кордон озброєних організованих формувань та бойовиків на територію України, порушуючи при цьому взяті на себе договірні зобов'язання закріплені в Угоді між Україною та Російською Федерацією ст. 8 "Про співробітництво і взаємодію з прикордонних питань" від 3 серпня 1994 року що передбачає, зокрема здійснення узгоджених заходів на державних кордонах для припинення тероризму, незаконного переміщення зброї та інших предметів контрабанди, незаконного в'їзду на територію сторін і виїзду за їх межі [2].

Отже, неприховано, брутально ігноруючи свої зобов'язання та фактично спонсорує міжнародний тероризм, Прикордонна служба ФСБ Російської Федерації не чинить жодних перешкод для злочинців і далі пропускає через кордон у напрямку України зброю та бойовиків.

Україна та міжнародне співтовариство категорично засуджує факти грубого порушення Російською Федерацією режиму українсько-російського державного кордону, які не припиняються, попри всі законні вимоги міжнародного співтовариства і української влади та вимагає від російської сторони припинити зухвале порушення усіх норм міжнародного права та міждержавних відносин.

Сьогодні безпосереднім зовнішнім викликом національній безпеці України у районі сухопутної ділянки українсько-російського державного кордону є нарощування Росією поблизу кордонів України угруповань військ (сил) та озброєнь, які порушують співвідношення сил, що склалося та загроза прямої військової інтервенції Російської Федерації на суверенну територію України.

Сутність цього зовнішнього виклику національній безпеці України у цьому районі полягає у тому, що російська сторона, порушуючи домовленості із мирного (безконфліктного) врегулювання ситуації у Луганській і Донецькій областях, продовжує зосереджувати військові удари угруповання на прикордонних з Україною територіях.

Тому з великою ймовірністю можна стверджувати, що такі дії російської сторони спрямовані на подальшу ескалацію військового протистояння в регіоні, зокрема продовження озброєних провокацій на українсько-російському державному кордоні та підготовку озброєного вторгнення в Україну регулярних підрозділів Збройних Сил Російської Федерації у прикордонні райони держави. Також існує потенційна загроза захоплення підрозділами Збройних Сил Російської Федерації як частини державного кордону України, так і захоплення військових містечок та місць розташування прикордонних підрозділів Державної прикордонної служби України.

На теперішній час внаслідок військової агресії Російської Федерації та проросійських екстремістських угруповань на ділянці українсько-російського державного кордону втрачено контроль над 409,3 кілометрами українсько-російського державного кордону, захоплено та знищено місця розташування прикордонних

підрозділів Державної прикордонної служби України, зокрема: управління Луганського прикордонного загону Державної прикордонної служби України; відділи прикордонної служби Луганського прикордонного загону: Бірюкове, Дякове, Краснодон, Станічно-Луганське, Дар'їно-Єрмаковка, Северо-Гундарівський, Свердловськ, а також відділ прикордонної служби Донецького прикордонного загону — Дмитрівка; пункти пропуску через українсько-російський державний кордон: Довжанський, Изварине, Маринівка, Червонопартизанськ, Новоазовськ, Мілове, Червона могила, Красноталівка, Успенка.

Отже, відновлення контролю над тимчасово неконтрольованою ділянкою українсько-російського державного кордону є ключовим і стратегічно важливим для України, що передбачено відповідними стратегічними документами у сфері національної безпеки.

Крім того, питання відновлення контролю з боку України над державним кордоном на тимчасово окупованих територіях є також ключовим для виконання Мінських домовленостей. Зокрема Президент України Петро Порошенко нагадав, що мінські домовленості передбачають "виведення окупаційних військ з усієї українською території, відновлення українського контролю над державним кордоном". "Вчора Путін прокоментував, що нібито ми повинні здійснювати так зване "політичне врегулювання", проводити вибори, а потім вже будемо займатися припиненням вогню і відновленням контролю (на російсько-українській ділянці кордону). Це їх розуміння сценарію проведення виборів під дулом путінських спецназівців. Він каже, що "а як же їх зупинити, коли час від часу вони відкривають вогонь?". Дуже просто, тому що вогонь відкривають солдати російської регулярної армії і їх найманці, які діють по команді стовідсотково російських командирів", — заявив Порошенко [3].

Експерти зазначають, що стратегічна важливість розв'язання цього питання обумовлена тим, що на сьогодні Російська Федерація надає потужну військову, військово-технічну, фінансову та ресурсну підтримку російсько-терористичним військам на Донбасі (зокрема й незаконним збройним формуванням так званих "ДНР" і "ЛНР") шляхом постачання їм озброєння та військової техніки, людських та матеріально-технічних ресурсів через тимчасово неконтрольовану ділянку українсько-російського державного кордону [4].

Досліджуючи сучасний стан у районі сухопутної ділянки українсько-російського державного кордону та аналіз сучасної воєнно-політичної ситуації у районі проведення АТО дає підстави стверджувати, що Російська Федерація буде і надалі максимально блокувати та затягувати в часі переговорний процес з питань відновлення Україною контролю над тимчасово неконтрольованою ділянкою українсько-російського державного кордону завдовжки 409,3 кілометра.

Також експерти спільні в думці, що у питанні відновлення Україною контролю над тимчасово неконтрольованою ділянкою українсько-російського державного кордону Російська Федерація й надалі наполягатиме на необхідності дотримання так званої послідовності дій, що закріплена Мінськими угодами та

схвалена лідерами країн "нормандської четвірки". Зокрема, в частині першочергового виконання пунктів "Комплексу заходів, спрямованих на імplementацію Мінських домовленостей" від 12 лютого 2015 року, пов'язаних із проведенням місцевих виборів на Донбасі, прийняттям Закону України про особливий статус окремих районів на постійній основі, відображенням цього "особливого статусу" в Конституції України, а також проведенням широкомасштабної амністії бойовикам "ДНР" і "ЛНР".

Тобто, на переконання фахівців, російська сторона у будь-який спосіб буде й надалі блокувати та затягувати в часі переговорний процес щодо відновлення Україною контролю над державним кордоном у форматі роботи тристоронньої контактної групи в Мінську [4].

Отже, відновлення контролю над східною ділянкою українсько-російського державного кордону суперечить геополітичним інтересам Росії.

Водночас Росія продовжує демонструвати так звану "підтримку" зусиль Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ (далі — СММ ОБСЄ) та Спільного центру з контролю та координації (далі — СЦКК) щодо зниження напруженості вздовж лінії зіткнення, а також відзначати позитивну роль спільних дій спостерігачів СММ ОБСЄ та представників СЦКК щодо недопущення перетворення локальних зіткнень вздовж лінії розмежування на масштабні збройні протистояння.

У такий спосіб російська сторона наполягатиме на зосередженні уваги спостерігачів СММ ОБСЄ на території вздовж лінії розмежування, підконтрольній Україні, де розташовуються підрозділи Збройних Сил України та інших військових формувань і правоохоронних органів, з метою здійснення моніторингу за режимом припинення вогню зі сторони України, верифікації відведеного українського озброєння та фіксації порушень Мінських угод. Також російська сторона продовжує закликати СММ ОБСЄ зосередитися на патрулюванні саме лінії розмежування та особливо на здійсненні моніторингу контрольних пунктів в'їзду-виїзду з метою припинення на них порушень, зменшення черг, зняття блокад тощо, мотивуючи це захистом громадянських прав мешканців тимчасово неконтрольованих Україною ОРДЛО [4]. А питання що стосуються надання доступу передовим патрульним базам СММ ОБСЄ до пунктів пропуску на українсько-російському державному кордоні, що не контролюються урядом України, автоматично блокуються обманним шляхом з метою примусити СММ ОБСЄ діяти згідно стратегічного плану Кремля.

Наразі наша держава сподівається активізувати діяльність Місії ОБСЄ у зоні російсько-українського збройного конфлікту на Донбасі. Постійні зміни реалій на окупованій території, ескалація російської збройної присутності та військового протистояння і, зрештою, необхідність якось розв'язати цей конфлікт, вимагають коригування роботи Спостережної місії ОБСЄ, ставлять нові вимоги і завдання перед спостерігачами. Тим більше що очевидним стало те, що без виведення роботи ОБСЄ на новий щабель ефективності неможливе виконання Мінських домовленостей [5]. Зокрема Місія ОБСЄ при повній підтримці міжнародного співтовариства, має отримати доступ до неконтрольованої ділянки українсь-

ко-російського кордону, яку український уряд не контролює вже понад два з половиною роки. Саме через неї залізничними й автомобільними шляхами в Україну, на окуповану частину Донбасу, ввозиться з російської території зброя, боєприпаси, паливно-мастильні матеріали та інші засоби війни для проросійських найманців і російських регулярних військ, а також жива сила. Для цього місії необхідно посилити кадровий та технічний потенціал місії, встановити бази вздовж неконтрольованої ділянки кордону, розмістити обладнання для спостереження і поставити представників ОБСЄ, які цілодобово повині здійснювати передбачувальні місії заходи з української частини та дозволивши їм робити інспекції.

Формально СММ ОБСЄ має мандат на спостереження на всій території України, зокрема у тимчасово непідконтрольних українському уряду районах та на неконтрольованій ділянці україно-російського кордону, але її територіальні можливості на кордоні обмежені, а саме місія працює тільки на двох пунктах пропуску — Гуково і Донецьк з російського боку. Загалом же на неконтрольованій ділянці україно-російського кордону склалася парадоксальна ситуація: з російського боку спостерігачі мають можливість моніторити порушення, але не хочуть їх бачити, а з українського — хочуть моніторити, але не мають такої можливості.

Отже, Росія категорично проти доступу ОБСЄ до лінії кордону, бо місія одразу зафіксує, що Російська Федерація на регулярній основі постачає на тимчасово окуповані території Донбасу військову техніку та особовий склад. Зокрема російський міністр закордонних справ С. Лавров на підсумковій прес-конференції з Себастьяном Курцем схвально відгукнувся про розширення роботи місії ОБСЄ на вечірньо-нічні години. Однак категорично не сприйняв пропозицію ані про поліцейську місію, ані про відновлення контролю над неконтрольованою ділянкою україно-російського кордону [5].

Водночас позиція України, Німеччини, Франції полягають у тому, що для виконання Мінських угод, зокрема проведення виборів на Донбасі, спочатку мають бути виконані безпекові домовленості, а саме припинення вогню, надання повного доступу ОБСЄ до території окупованого Донбасу і до неконтрольованої ділянки україно-російського кордону.

Таким чином, можемо спрогнозувати, що Росія таки вкотре зловживатиме "консенсусним правилом" при ухваленні рішень щодо розширення мандату Місії ОБСЄ і не дозволить допустити міжнародних спостерігачів до неконтрольованої ділянки кордону між Україною та Росією.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що важливою і безумовною складовою процесу щодо мирного врегулювання воєнного конфлікту на Донбасі, має стати забезпечення повного і безперешкодного доступу СММ ОБСЄ до неконтрольованої ділянки україно-російського державного кордону та поетапне відновлення суверенітету і територіальної цілісності України в зоні воєнного конфлікту. Тому нашій державі необхідно послідовно та цілеспрямовано наполягати на не-

обхідності відновлення контролю за тимчасово неконтрольованою ділянкою україно-російського державного кордону, використовуючи усі політико-дипломатичні та міжнародно-правові засоби. Ця позиція української сторони має стати ключовою передумовою мирного врегулювання воєнного конфлікту на Донбасі.

Перспективою подальших розвідок цієї проблематики є, на наш погляд, дослідження теоретичних аспектів забезпечення національної безпеки України у зовнішньополітичній сфері в умовах військової агресії Російської Федерації проти України.

Література:

1. Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України" [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

2. Угода між Україною і Російською Федерацією про співробітництво і взаємодію з прикордонних питань від 3 серпня 1994 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU94436.html.

3. Порошенко: Відновлення контролю над кордоном — ключове для виконання "Мінська" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/05/28/7110013/>

4. Стратегічна передумова мирного врегулювання воєнного конфлікту на Донбасі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://na.mil.gov.ua/35950-strategichna-peredumova-mirnogo-vregulyuvannya-voyennogo-konfliktu-na-donbasi>

5. ОБСЄ "з боями" проривається на україно-російський кордон [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://qha.com.ua/ua/analitika/obs-z-boyami-proriva-tsya-na-ukrainskorosiiskii-kordon/14424/>

References:

1. The decision of the Council of national security and defense (2015), The Decree Of The President Of Ukraine "On the Strategy of national security of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (Accessed 15 March 2017).

2. The agreement between Ukraine and the Russian Federation on cooperation on border issues (1994), available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU94436.html (Accessed 15 March 2017).

3. Poroshenko: Restoring control over the border — a key to perform "Minsk", available at: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/05/28/7110013/> (Accessed 17 March 2017).

4. A strategic prerequisite for the peaceful settlement of the military conflict in the Donbass, available at: <http://na.mil.gov.ua/35950-strategichna-peredumova-mirnogo-vregulyuvannya-voyennogo-konfliktu-na-donbasi> (Accessed 18 March 2017).

5. The OSCE "fighting" erupts in the Ukrainian-Russian border, available at: <http://qha.com.ua/ua/analitika/obs-z-boyami-proriva-tsya-na-ukrainskorosiiskii-kordon/14424/> (Accessed 19 March 2017).

Стаття надійшла до редакції 17.03.2017 р.